

ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ОБЛІК РЕЖИМУ РОБОЧОГО ЧАСУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВНЗ

THE INSTALLATION AND REGISTRATION OF MODE WORK TIME OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS OF HIGH EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Красюк Т.В.,

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри трудового права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У статті обґрунтовано щоденну тривалість і порядок додержання режиму робочого часу науково-педагогічних працівників ВНЗ, проаналізовано особливості його використання й можливості обліку. Зроблено висновок про відмінність обліку робочого часу, що застосовується до праці таких працівників. Сформульовано пропозиції та рекомендації щодо використання, нормування й обліку робочого часу науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: режим робочого часу, облік робочого часу, нормування праці, науково-педагогічні працівники, вищі навчальні заклади.

В статье обоснована ежедневная продолжительность и порядок соблюдения режима рабочего времени научно-педагогических работников вузов, проанализированы особенности его использования и возможности учета. Сделан вывод об отличии учета рабочего времени, который применяется к труду этих работников. Сформулированы предложения и рекомендации по использованию, нормированию и учету рабочего времени научно-педагогических работников.

Ключевые слова: режим рабочего времени, учет рабочего времени, нормирование труда, научно-педагогические работники, высшие учебные заведения.

The article defines the daily duration of use features, inventory and order enforcement of working time of scientific and teaching staff of high educational institutions. The conclusion is about the difference of working hours, which applies to labor researchers and teachers. The proposals and recommendations for the use, standardization and integration of working time academic staff.

Key words: working time, order of working time, regulation of labor, scientific and pedagogical workers, high educational institutions.

Важливу роль для належної організації праці науково-педагогічних працівників відіграє встановлення оптимального режиму робочого часу й облік тривалості їх праці.

Робочий час цієї категорії працівників вищих навчальних закладів має свої особливості, що зумовлено його тривалістю, розподілом і використанням. Здійснення їх трудової функції передбачає виконання різних за своїм характером робіт, від аудиторних занять, що відбуваються в стінах навчального закладу, й до написання, наприклад, підручника чи монографії, чим викладач, як правило, займається вдома. Саме ця різноманітність робіт і умов їх виконання зумовлює своєрідність та особливість правового регулювання робочого дня й робочого часу вказаної категорії працівників порівняно з іншими категоріями працюючих.

Питанням правового регулювання, режиму, використання й обліку робочого часу науково-педагогічних працівників були предметом досліджень В.Л. Гейхмана, Є.І. Войленка, І.К. Дмитрієвої, Г.С. Гончарової, Н.М. Хуторян, А.О. Савченка, М.І. Гордієнка та інших.

Проте в науковій літературі не існує загально визнаної думки щодо чіткого встановлення щоденної тривалості, особливостей використання, обліку й порядку режиму робочого часу науково-педагогічних працівників, що й підкреслює актуальність обраної теми наукового пошуку.

Метою статті є вироблення на базі сучасного трудового законодавства наукових тлумачень і пропозицій, спрямованих на вдосконалення нормування, використання та обліку режиму робочого часу науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів.

Перш ніж визначити порядок встановлення та обліку режиму робочого часу цієї категорії працівників, вважаємо за необхідне здійснити аналіз правової природи робочого дня й робочого часу науково-педагогічних працівників.

Робочий день і робочий час – це суміжні поняття, з якими пов'язано те загальне й специфічне, що характеризує труд як виключне надбання людини та дає змогу кіль-

кісно порівнювати різноманітні види людської діяльності. Ще на початку 60-х років ХХ ст. О.І. Процевський писав, що робочий день – це встановлена законом норма урочних годин упродовж доби, яка лежить в основі правового регулювання робочого часу [1, с. 23]. За енциклопедичним виданням, робочий день – це встановлена державою кількість годин на добу, протягом яких робітники й службовці виконують свої службові обов'язки на підприємстві, в установі чи організації; це складова частина робочого часу, день роботи згідно із графіком змінності або розкладом дня (на відміну від вихідних та інших неробочих днів) [2, с. 713].

На думку Л.Я. Гінцбурга, особливість регулювання праці викладачів вищих навчальних закладів виявляється у відсутності межі робочого часу в рамках кожного окремого дня [3, с. 161–162], тобто науково-педагогічний працівник може протягом одного дня працювати дві години, протягом іншого – шість годин тощо. У свою чергу, Є.І. Войленко, В.Л. Гейхман та О.М. Крапівін, аналізуючи юридичну природу робочого дня для професорсько-викладацького складу, визначають його як різновид нормованого, скороченого робочого дня [4, с. 97–98]. Цю позицію підтримала й І.К. Дмитрієва, яка зараховує робочий день науково-педагогічних працівників до нормованого робочого дня, але разом із тим зауважує, що при цьому практично відсутня можливість урахування в годинах щоденного фактичного навантаження всіх видів робіт, що визначаються індивідуальними планами викладачів [5, с. 134]. Н.К. Воеводенко, навпаки вважає, що професорсько-викладацький склад має ненормований робочий день [6, с. 16]. Особливу позицію з цього питання займає А.О. Савченко, який стверджує, що для цієї категорії працівників взагалі неможливо встановлювати ненормований робочий день [7, с. 11]. З цього приводу окремі автори висловлюють думку, що для робочого часу науково-педагогічних працівників притаманний скорочений робочий час протягом дня, а також підсумований облік робочого часу протягом навчального року [8, с. 78]. З цим важко погодитися, оскільки застосування щоденного обліку робочого

часу за загальним правилом можливе лише за однакової тривалості робочого дня протягом певного календарного періоду – тижня, місяця, року. Загальне поняття робочого часу, упродовж якого працівник виконує певні обов'язки протягом свого робочого дня, не відповідає визначенню робочого часу науково-педагогічного працівника через його специфіку, яка полягає в тому, що значна частина робочого часу протягом робочого дня пов'язана з виконанням роботи за межами робочого місця викладача. Наприклад, перевірка курсових робіт, підготовка текстів лекцій, навчальних посібників, рецензій, знайомство з новими науковими працями може відбуватися вдома, у бібліотеці тощо. Керівництво аспірантами також може здійснюватися не на робочому місці. Скільки фактично використано робочого часу на ці види робіт протягом робочого дня, ніхто не враховує. Зважаючи на це, неможливо застосовувати щоденний облік робочого часу, оскільки тривалість робочого дня в науково-педагогічного працівника може бути різною, так само, як і кількість відпрацьованих годин кожний день протягом тижня.

Констатуючи відсутність єдиного погляду на правову природу робочого дня науково-педагогічних працівників, можна зауважити, що більшість авторів звертає увагу на фактичну відсутність визначеності меж робочого часу у межах кожного дня. На відміну від більшості працюючих (наприклад, інженерів, бухгалтерів), для яких тривалість робочого дня збігається з тривалістю робочого часу, для науково-педагогічних працівників час фактичної зайнятості значною мірою перевищує тривалість робочого дня. Формально для них встановлено скорочений робочий день, хоча фактично він ненормований.

Слід звернути увагу на те, що ректори (директори) ВНЗ, проректори з усіх напрямів роботи працюють на умовах повного робочого дня, тобто сім годин щодня. Така норма була передбачена в Інструктивному листі Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР від 13 квітня 1981 р. № 8 «Про порядок оплати праці професорсько-викладацького складу, наукового, навчально-допоміжного та адміністративно-господарського персоналу вищих навчальних закладів» [9]. Так, у п. 10 передбачалося, що адміністративно-господарському персоналу встановлювався семигодинний робочий день при шестиденному робочому тижні, отже, вважалося, що ректори та проректори повинні працювати щодня сім годин. Питання про тривалість робочого дня деканів в Інструктивному листі взагалі не вирішувалося. На сьогодні цей лист уже втратив чинність, проте новим Законом України «Про вищу освіту» не ліквідована прогалина в законодавстві щодо тривалості робочого часу керівних працівників.

Тривалість робочого часу науково-педагогічних працівників більш конкретно визначено у «Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» (далі – Положення), затвердженому Наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. У розділі 5 «Робочий час викладача» зафіксована тривалість робочого часу викладача з повним обсягом обов'язків становить не більше ніж 1548 годин на навчальний рік при середньотижневій тривалості 36 годин на тиждень [10]. Отже, у цьому документі зафіксована гранична тривалість робочого часу науково-педагогічних працівників у вищих навчальних закладах, яка становить 36 годин на тиждень за одну ставку заробітної плати. Це дає підстави вважати, що для викладачів встановлено скорочений робочий день.

У Положенні зазначено, що у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації мінімальний і максимальний обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача у межах його робочого часу встановлює вищий навчальний заклад з урахуванням виконання ним інших обов'язків (методичних, наукових, організаційних) і в порядку, передбаченому його статутом та колективним договором.

У разі виробничої необхідності у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації викладач може бути залучений до проведення навчальних занять понад обов'язковий обсяг навчального навантаження, визначеного індивідуальним робочим планом, у межах свого щоденного робочого часу. Додаткова кількість облікових годин встановлюється вищим навчальним закладом і не може перевищувати 0,25 мінімального обов'язкового обсягу навчального навантаження. Зміни в обов'язковому навчальному навантаженні викладача вносяться в його індивідуальний план.

Аналізуючи ці пункти Положення, слід зазначити, що існує нагальна потреба привести їх у відповідність з урахуванням норм нового Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII та змін, які було внесено на підставі прикінцевих і перехідних положень цього Закону, щодо заміни окремих статей Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», де вираз «вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації» замінено на скорочений «вищі навчальні заклади».

У ст. 56 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII збережена норма про тривалість робочого дня і чітко визначено, що робочий час науково-педагогічних працівників становить 36 годин на тиждень (скорочена тривалість робочого часу) і включає виконання ними навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи та інших трудових обов'язків. У цій статті також вказується, що максимальне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника не може перевищувати 600 годин на навчальний рік [11]. Тобто, у законодавстві конкретно встановлено скорочену тривалість робочого часу для науково-педагогічних працівників.

Важливішою умовою вдосконалення організації праці є її нормування. Воно включає встановлення необхідних витрат праці (часу) на виконання робіт як окремими працівниками, так і колективами працівників, а також визначення на цій основі норм праці [12, с. 440]. Нормування праці впливає на всі аспекти навчального процесу, оскільки норми визначають навантаження науково-педагогічних працівників, впливають на раціональне використання робочого часу й рівень дисципліни праці, сприяють установленню темпу й ритму роботи, лежать в основі визначення кількості працівників, розміру оплати їх праці тощо.

Новим Законом України «Про вищу освіту» на законодавчому рівні вирішено питання стосовно нормування робочого часу науково-педагогічних працівників. У ст. 56 йдеться про те, що норми часу навчальної роботи у вищих навчальних закладах державної та комунальної форм власності визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти й науки за погодженням із заінтересованими державними органами. У ст. 29 цього самого закону закріплено, що Національний вищий навчальний заклад має право визначати норми часу навчальної роботи та іншої роботи науково-педагогічних працівників.

У Наказі Міністерства освіти і науки України від 7 серпня 2002 р. № 450 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» визначені норми часу для планування й обліку навчальної роботи науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів [13].

Витрати робочого часу й напруженість праці викладачів у цілому зумовлені видами, характером та обсягами навчальної роботи, які становлять зміст їх трудової функції. Розклад занять має точно відповідати обсягу й видам навчального навантаження, оскільки він з моменту його затвердження юридично закріплює для кожного викладача розпорядок робочого дня. Отже, встановлений розкладом занять розпорядок робочого дня викладача зумовлює розподіл його робочого часу з цього виду роботи в конкретні

календарні періоди. Частка робочого дня, що відводиться на проведення навчальних занять, чітко фіксується відповідно до установлених нормами часу в індивідуальному плані викладача, а порядок використання цього робочого часу визначається режимом навчального процесу вишу й розкладом занять. Решта робочого дня, що використовується на інші види робіт, так само передбачається в індивідуальному плані викладача, проте не отримує свого кількісного вираження внаслідок відсутності відповідних норм часу.

Така ситуація пояснюється тим, що в робочих годинах, згідно з наказом МОН України від 7 серпня 2002 р. № 450 «Про затвердження норм часу для планування й обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи», планується лише навчальне навантаження, яке охоплює читання лекцій, проведення практичних занять, консультацій з навчальних дисциплін, перевірку курсових і контрольних (модульних) робіт, проведення курсових та державних екзаменів, керівництво, консультування, рецензування і проведення захисту дипломних проектів тощо. Водночас у вищезазначеному наказі законодавець встановлює не лише конкретизовані нормативи навчального навантаження, а й надає переліки видів методичної, наукової та організаційної роботи, які не обчислюються в годинах. Унаслідок цього науково-педагогічні працівники повинні перебувати на своїх робочих місцях у той час, коли їх зайнятість визначається розкладом занять, тобто обов'язковість їх присутності визначено режимом навчального процесу, навчальними планами, розкладом занять та обсягом навчальних доручень. В інших же випадках присутність науково-педагогічних працівників на робочому місці обов'язкова при проведенні певних організаційних заходів, нормування яких сьогодні не встановлюється нормативними положеннями. Наприклад, засідання кафедри, засідання наукових гуртків, участь у наукових конференціях і круглих столах тощо. Отже, наукова, організаційна й методична робота не розраховується в годинах. А тому фактично використаний робочий час на ці види робіт протягом робочого дня ніхто не враховує, хоча в недавньому прийнятому Законі України «Про вищу освіту» № 1556-VII вказано, що норми часу методичної, наукової, організаційної роботи мають визначатися вищим навчальним закладом. Як свідчить практика, далеко не в кожному ВНЗ існують такі норми, тож, на нашу думку, Міністерство освіти і науки повинно зобов'язати всі вищі навчальні заклади розробити нові конкретизовані нормативи для нормування й обліку методичної, наукової, організаційної роботи.

Питання про тривалість робочого часу в державно-екзаменаційній комісії вирішено в Положенні про організацію навчального процесу у ВНЗ від 2 червня 1993 р. У пункті 3.12.3.4 визначено, що тривалість державних іспитів не повинна перевищувати шести академічних годин на день. Це максимальна кількість годин, що можна витрачати при роботі в ДЕК, а менша кількість годин допускається. У будь-якому разі слід зараховувати до робочого часу фактично відпрацьований час роботи у ДЕК. У листі Міністерства і науки України від 29.12.93 р. № 83-5/1259 «Щодо Рекомендацій про порядок створення, організацію і роботу державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії у вищих навчальних закладах України» передбачено, що участь у роботі ДЕК заступника голови та членів комісії від навчального закладу планується як педагогічне навантаження з відповідною оплатою. У пункті 3.5 цього листа також передбачено, що тривалість засідання не повинна перевищувати шести академічних годин на день [14].

Розглядаючи питання стосовно порядку дотримання режиму робочого часу науково-педагогічними працівниками, слід сказати, що дисципліна праці у вищих навчальних закладах залежить не лише від чесного й сум-

лінного виконання працівниками своїх обов'язків, а й від продуктивного використання робочого часу викладачами. Відповідно до Типових правил внутрішнього розпорядку для працівників державних навчально-виховних закладів України від 20 грудня 1993 р. № 455 (далі – Правила) працівники закладу освіти зобов'язані працювати сумлінно, виконувати режим, вимоги статуту закладу освіти та правила внутрішнього розпорядку, дотримуватися дисципліни праці. Науково-педагогічним працівникам забороняється змінювати на свій розсуд розклад занять і графік роботи; продовжувати або скорочувати тривалість занять або перерв між ними; передоручати виконання трудових обов'язків. У свою чергу, керівник вищого навчального закладу для викладачів зобов'язаний забезпечити необхідні організаційні й економічні умови для проведення навчально-виховного процесу на рівні державних стандартів якості освіти, своєчасно доводити до відома науково-педагогічних працівників розклад занять, у кінці навчального року (до настання відпустки) – педагогічне навантаження в наступному навчальному році тощо. Керівництво вищого навчального закладу мусить раціонально використовувати робочий час викладачів. Забороняється відволікання працівників закладу освіти від виконання професійних обов'язків за рахунок навчального часу на роботу і здійснення заходів, не пов'язаних із процесом навчання.

Контроль за виконанням розкладу навчальних занять у вищих навчальних закладах здійснює завідувач кафедри та декан факультету.

Вищий навчальний заклад може перейти з шестиденного робочого тижня на п'ятиденний. Таке право регламентується ст. 52 КЗпП.

У Правилах для навчальних закладів установлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями. При такому робочому тижні тривалість щоденної роботи визначається правилами внутрішнього розпорядку або графіками змінності, які затверджує керівник закладу освіти за погодженням із профспілковим комітетом закладу з дотриманням законодавчо передбаченої тривалості робочого тижня. У тих закладах освіти, де за умовами роботи запровадження п'ятиденного робочого тижня є недоцільним, встановлюється шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем.

П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється власником або уповноваженим ним органом спільно з профспілковим комітетом з урахуванням специфіки роботи, думки трудового колективу й за погодженням з місцевими органами виконавчої влади. При цьому основою для встановлення й визначення конкретного обсягу навчально-педагогічного навантаження під час затвердження індивідуальних планів робіт викладачів є шестигодинний робочий день.

Слід зазначити, що особливістю Правил є те, що вони поширюються не тільки на науково-педагогічних працівників, а й на адміністративно-господарський, інженерно-технічний і навчально-допоміжний персонал.

Національна стратегія розвитку освіти на 2012–2021 рр. серед основних завдань визначає забезпечення умов для професійного вдосконалення і творчості [15]. У зв'язку з цим, залишається відкритим питання про вимушені втрати часу викладача через неякісно складений розклад – так звані «вікна», заняття в різних корпусах, коли викладач перебуває у виші з 8-ї ранку до 18-ї години вечора. Така ситуація призводить до того, що науково-педагогічний працівник вимушений виконувати науково-дослідну та методичну роботу у вихідний день або під час щорічної відпустки.

Згідно з Типовими правилами внутрішнього розпорядку для працівників державних навчально-виховних закладів України від 20 грудня 1993 р. № 455, у межах робочого дня науково-педагогічні працівники повинні виконувати всі види навчально-методичної та науково-дослідної ро-

боти відповідно до посади, навчального плану, плану науково-дослідної роботи, індивідуального плану роботи й розкладу, тому розклад занять має бути складений з урахуванням цих положень.

У Галузевій угоді між Мінмолодьспорту та ЦК профспілки освіти і науки на 2011–2015 рр. міститься рекомендація Міністерства при складанні розкладів навчальних занять уникати нерациональних витрат часу педагогічних працівників, які здійснюють викладацьку роботу, забезпечувати безперервну послідовність проведення навчальних занять, не допускати тривалих перерв між ними. Крім цього, у зазначеній Угоді рекомендовано створити умови для використання педагогічними працівниками вільних від навчальних занять і виконання іншої педагогічної роботи за розкладом окремих днів тижня з метою підвищення кваліфікації, самоосвіти, підготовки до занять за межами навчального закладу.

Положення цієї Угоди діють безпосередньо й поширюються на працівників закладів освіти, науки й осіб, які навчаються та які перебувають у сфері дії цієї угоди і є обов'язковими для включення до колективних договорів ВНЗ [16].

Отже, з метою оптимізації навчального процесу вищі навчальні заклади повинні створити викладачам такі сприятливі умови для праці, щоб їм не потрібно було перебувати на роботі по 12 годин на день. Саме у межах шестигодинного робочого часу науково-педагогічний працівник має виконувати всі види роботи. Для того, щоб науково-педагогічні працівники не витрачали фактично весь свій робочий час на аудиторні заняття, розклад має бути складений з розрахунку шести годин на робочий день.

Залишається актуальним питання, чи слід науково-педагогічному працівникові перебувати на кафедрі протягом шести годин, якщо в нього немає в цей день занять. Безумовно, викладач мусить бути присутнім у навчальному закладі під час проведення своїх занять, а також у дні, коли відбуваються засідання кафедри, наради, які проводять проректори, декани, інші заходи, за умови, що розклади і графіки були своєчасно доведені до його відома.

Питання про присутність викладача на робочому місці після закінчення його аудиторних занять вирішується в кожному окремому випадку, оскільки це стосується виконання тих видів робіт, які переважно не пов'язані з безпосереднім спілкуванням зі студентами і проведенням навчальних занять або наукових досліджень, що потребують його присутності і можуть бути виконані за межами вишу. Так, через те, що підготовка до занять викладачів передбачає значне розумове навантаження, потребує підвищеної уваги, зосередженості, тиші, то об'єктивно виникає необхідність використовувати свій робочий час за межами вишу або кафедри і працювати, наприклад, у науковій бібліотеці або вдома. З огляду на зазначене, вважаємо, якщо у ВНЗ не заплановано заходів, на яких присутність викладача обов'язкова, то він не зобов'язаний «відсиджувати» на кафедрі шість годин, а використовувати вільний робочий час на підготовку до занять, вивчення нової літератури за спеціальністю, написання наукових і навчально-методичних робіт тощо.

Робочий час науково-педагогічних працівників має певні особливості як в організації самої роботи, так і в її обліку, що пов'язано зі специфікою їх праці. Для робочого часу викладачів, як уже зазначалося, притаманний скорочений робочий час протягом дня. Як правило, режим робочого часу таких працівників може бути однозмінний (двозмінний) з урахуванням особливостей режиму роботи навчального закладу. Облік робочого часу є основним

засобом контролю за додержанням законодавчо встановленої норми робочого часу. Він включає певну тривалість робочого часу за відповідний період.

На практиці виникає питання, чи потрібно здійснювати табельний облік робочого часу науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів?

Облік робочого часу вважається за доцільне розглядати як фіксацію відомостей про явку працівників на роботу й виконання ними встановленої тривалості робочого часу. Облік робочого часу ведеться в табелях встановленої форми. За загальними правилами розрізняють поденний і підсумований облік робочого часу [17, с. 74].

Відповідно до Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затвердженого Наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161 робочий час викладача визначається обсягом його навчальних, методичних, наукових і організаційних обов'язків у поточному навчальному році, відображених в індивідуальному робочому плані.

Обсяг навчальних занять, доручених для проведення конкретному викладачеві, виражений в облікових (академічних) годинах, визначає навчальне навантаження викладача. Види навчальних занять, що входять в обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача, відповідно до його посади, встановлюються кафедрою.

Згідно з п. 5.5 Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, графік робочого часу викладача визначається розкладом аудиторних навчальних занять і консультацій, розкладом або графіком контрольних заходів та іншими видами робіт, передбаченими індивідуальним робочим планом. Час виконання робіт, не передбачених розкладом або графіком контрольних заходів, визначається в порядку, встановленому вищим навчальним закладом, з урахуванням особливостей спеціальності та форм навчання. Викладач зобов'язаний дотримуватися встановленого йому графіка робочого часу.

Стосовно обліку робочого часу для оплати праці діє Наказ Державного комітету статистики України від 5.12.2008 р. № 489 «Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці» [18]. Типовою формою первинного обліку використання робочого часу є форма П-5 «Табель обліку використання робочого часу». Така форма використовується на всіх підприємствах і має рекомендаційний характер. Стосовно ВНЗ, то вони не згадуються в цьому наказі. На відміну від інших працюючих, науково-педагогічні працівники звільнені від табельного обліку. Контроль і облік за виконанням ними навчальної роботи може здійснюватися тільки на підставі розкладу занять, а методичної та науково-дослідної роботи – індивідуального плану. З огляду на викладене можна зробити висновок про відмінність обліку робочого часу, що застосовується до праці науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів.

Отже, на законодавчому рівні потребує регламентування тривалості робочого часу ректорів, проректорів та деканів. Для оптимізації навчального процесу Міністерству освіти і науки слід зобов'язати навчальні відділи ВНЗ складати розклад занять так, щоб робочий день викладача не перевищував шести годин. З метою ефективного й раціонального використання робочого часу науково-педагогічних працівників не тільки вищим навчальним закладам, а й Міністерству освіти і науки слід розробити конкретизовані нормативи робочого часу для планування й обліку наукової, методичної, організаційної та виховної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Процевский А.И. Рабочее время и рабочий день по советскому трудовому праву / А.И. Процевский. – М. : Юрид. лит., 1963. – 180 с.
2. Юридичний словник / за ред. Б.М. Бабія, Ф. Г. Бурчака, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Укр. рад. енцикл., 1983. – 872 с.
3. Гинцбург Л.Я. Регулирование рабочего времени в СССР / Л.Я. Гинцбург. – М. : Наука, 1966. – 304 с.
4. Войленко Е.И. Трудовые права преподавателей высших и средних специальных заведений / Е.И. Войленко, В.Л. Гейхман, О.М. Крапивин. – М. : Юрид. лит., 1974. – 256 с.

5. Дмитриева И.К. Трудовой договор научно-педагогических работников вузов / И.К. Дмитриева. – М. : Изд-во МГУ, 1991. – 166 с.
6. Воеводенко Н.К. Правовое регулирование труда работников с ненормированным рабочим днем : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / Н.К. Воеводенко. – М., 1976. – 16 с.
7. Савченко А.О. Правове регулювання праці професорсько-викладацького складу вищих закладів освіти Міністерства внутрішніх справ України : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / А.О. Савченко. – Х., 2000. – 18 с.
8. Баранюк Ю.В. Правове регулювання трудових відносин наукових (науково-педагогічних) працівників : [монографія] / Ю.В. Баранюк, С.В. Дріжчана, А.В. Скоробагатко та ін.; відп. ред. Н.М. Хуторян. – К. : ТОВ «Вид. «Юрид. думка», 2005. – 240 с.
9. Про порядок оплати праці професорсько-викладацького складу, наукового, навчально-допоміжного та адміністративно-господарського персоналу вищих навчальних закладів : інструктивний лист М-ва вищ. та сердн. спец. освіти СРСР від 13.04.1981 р. // Бюл. М-ва высш. и сред. спец. образования СССР. – 1981. – № 7. – С. 32.
10. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах : наказ М-ва освіти України від 02.06.1993 р. № 161 // Вища освіта України. Нормативно-правове регулювання: норматив. зб. / за заг ред. М.Ф. Степка, Л.М. Горбунової. – К. : Форум, 2007. – Т. 1. – 2007. – С. 648–665.
11. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
12. Лисенко С.В. Нормування праці науково-педагогічних працівників у вищих навчальних закладах МВС України / С.В. Лисенко // Пробл. пенітенціар. теорії і практики : щоріч. бюл. Київ. ін-ту внутр. справ. – К., 2003. – Вип. 8. – С. 440–446.
13. Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів : затв. Наказом М-ва освіти і науки України № 450 // Офіц. вісн. України – 2002. – № 35. – Ст. 1665.
14. Щодо Рекомендацій про порядок створення, організацію та роботу державної екзаменаційної кваліфікаційної комісії у вищих навчальних закладах України : лист Мін-ва освіти і науки України від 29.12.93 р. № 83-5/1259 [Електронний ресурс]. // Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.504.0>.
15. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвалено Указом Президента України № 343/2013 від 25.06.2013 р. // Уряд. кур'єр. – 2013. – № 117. – С. 11–13.
16. Галузева угода між Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2011–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev>.
17. Державні стандарти освіти і національне освітнє законодавство : [навчальний посібник] / Г.В. Лаврик, Г.В. Терела, Т.О. Харченко та ін.; за ред. Г.В. Лаврик. – К. : Центр учеб. л-ри, 2014. – 208 с.
18. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці : затв. Наказом Державного комітету статистики України від 05.12.2008 р. № 489. // Оплата праці. – 2009. – № 1.